

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

**Харків
2019**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра географії і методики викладання географії**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

**Харків
2019**

УДК: 338.48:911: 37:502:551:63

Редакційна колегія:

О.Г. Стадник – к. пед.н., професор кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В. П. Воровка – д. г. н., доцент, завідувач кафедри екологічної безпеки та раціонального природокористування Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

А.В. Губа – д.пед.н, професор кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.В. Піткевич – к.і.н, доцент, завідувач кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директор обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму".

До друку та в світ
дозволяю

Директор інституту інформатизації освіти
проф. А.І. Прокопенко

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол 1 № від 11.03.2019*

Географія та туризм: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (26 лютого 2019 р., м. Харків) / за заг. ред. проф. Стадника О.Г.- Харків:ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2019. – 252 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто проблеми фізичної та економічної географії, освітні тенденції у галузях географії, краєзнавства та туризму, висвітлено питання про стан і розвиток туризму, туристичних ресурсів і потоків у світі та Україні.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2019

ЗМІСТ

Розділ 1. Тенденції сучасної освіти у галузі географії, краєзнавства та туризму

С.І.Сисоєва

ПРОФЕСІЙНА ТУРИСТИЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ
І ПЕРСПЕКТИВИ 7

Ю. А. Олішевська,

ТЕНДЕНЦІЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ 13

Ю. І. Муромцева

ТУРИЗМ У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ 17

О. В. Непша

АКСІОЛОГІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ ДО
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ
ШКОЛИ В ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 25

С.В.Жилін

КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ХАРКІВЩИНОЗНАВСТВА
ЯК ФОРМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ
(ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД) 30

А.А. Сидоренко

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА
МЕТОД ПРОЕКТІВ 35

Розділ 2. Проблеми фізичної географії

В.В. Ігнатишин, Т. Й. Іжак, М. Б.Ігнатишин, А. В. Ігнатишин

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОФІЗИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ
ВНУТРІШНЬОМУ ПРОГІНІ 39

Л. В. Ільїн, М.П.Пасічник

РЕЧОВИННИЙ СКЛАД ДОННИХ ВІДКЛАДІВ ОЗЕРА ВЕЛИКЕ
ПІЩАНСЬКЕ (ВОЛИНСЬКЕ ПОЛІССЯ) 47

Л.А. Прохорова, О.В.Непша, Т.В.Зав'ялова

ОСНОВНІ РИСИ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ БАСЕЙНУ
РІЧКИ МОЛОЧНА 52

О. В. Непша, Д. К. Парінцев

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ БЕРЕГОВОЇ
ЗОНИ КАРКІНІТСЬКОЇ ЗАТОКИ ЧОРНОГО МОРЯ 57

Г. В.Тамбовцев, О. В. Непша, Т.О. Сапун

ГІДРОЕКОЛОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ПІДЗЕМНИХ ВОД
М. ДНІПРОРУДНЕ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 61

Розділ 3. Сталий розвиток та ефективне природокористування

В. П. Воровка

ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИМОРСЬКИХ СМУГ –
ОСНОВА УПРАВЛІННЯ НИМИ 66

В. А. Антоненко, Л. А. Василюк, О. В. Непша

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДИНАМІКИ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТА
ВОДОВІДВЕДЕННЯ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ 75

Ю. Ф. Кобченко

ЛАНДШАФТНИЙ ПРИНЦИП У ТУРИЗМОЗНАВСТВІ 81

Ю.М. Біла

СТАН ПОЛЕЗАХИСНОЇ МЕРЕЖІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 87

О.В. Непша, О.М.Яременко

ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 91

Г.В. Тамбовцев, К.С. Донцова, І.О. Комар

ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОХОРОНИ ҐРУНТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ 97

В. О. Резуненко, Ю. Ф. Кобченко

МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ У ГАЛУЗІ
ТУРИЗМОЗНАВСТВА 103

А. В. Мазур, В. А. Красномовець

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ 109

Розділ 4. Тенденції розвитку туристичної галузі в Україні й світі

І. Г. Смирнов

«OVERTOURISM»: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ЗАСТОСУВАННЯ В
УКРАЇНІ 113

П. В. Романів

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО
ТУРИЗМУ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ 119

Т. Г. Ткаченко, О.В.Бабаєва

ПРИВАБЛИВІСТЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ 128

Л.М.Донченко, О.В.Непша, В.М. Іванова

БОТІЄВСЬКА ВЕС – ОБ'ЄКТ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В
ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ 131

І.В.Горин, А.І.Ковальчук

СУТНІСНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО
ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ 136

перспективи розвитку: Зб. матеріалів XXVII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції, 17 листопада 2016 р. Переяслав-Хмельницький, 2016. С.16-18.

7. Непша О. В., Прохорова, Л. А., Зав'ялова Т. В. Геоекологічні проблеми зрошуваних земель на півдні України. *Актуальные научные исследования в современном мире*. Переяслав-Хмельницький, 2019. 27 (1(45)). С. 38-43

8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області у 2015 році. URL: <https://menr.gov.ua/news/31196.html>

9. Соціально-економічний розвиток Херсонської області URL: <http://shag.com.ua/socialno-ekonomichnij-analiz-hersonsekoyi-oblasti-zmist-vstup.html?page=8>.

10. Третяк, О. Ю. Якість ґрунтів Генічеського району Херсонської області. *Північне Приазов'я: проблеми регіонального розвитку у міжнародному контексті*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Мелітополь, 14-15 вересня 2017 року). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. С. 86-90.

УДК 631.42

Геннадій Вілійович Тамбовцев

*к.геогр.н., доцент, доцент кафедри фізичної географії і геології
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

Карина Сергіївна Донцова

*студентка I курсу магістратури природничо-географічного факультету
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

Ілля Олександрович Комар

*студент I курсу магістратури природничо-географічного факультету
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОХОРОНИ ҐРУНТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На початок 2018 року за даними Головного управління Держгеокадастру у Херсонській області, земельний фонд області складав

2846,1 тис. га. З них сільськогосподарські угіддя займають площу 1969,4 тис. га, або 69,2% від загальної площі земельного фонду області [8, с.113].

Типовою особливістю Степової зони, є наявність солонцюватих ґрунтів, особливо в її приморській частині, що, перед усім, обумовлюється їх генезисом та еволюцією [1,с.127; 4,с.35]. Доповнює та посилює даний процес в Херсонській області – наявність зрошення (426,8 тис. га). Більше 80 % зрошуваних ґрунтів відзначаються солонцюватістю різного ступеню [8,с.128].

По області вкрай недостатні обсяги проведення хімічної меліорації солонцюватих ґрунтів: при щорічній потребі 100 тис. га, фактично гіпсування за останні п'ять років проводилось на площі 1,3-3,1 тис. га або 1,3-3,1 % від потреби. Так, у 2017р. на площі 5570,7 га було проведено гіпсування та внесено 24228 т гіпсу та інших гіпсовмісних порід [8,с.127].

Причини: проведення робіт з хімічної меліорації є досить енергоємним та вартісним заходом (середні витрати складають 890-1200 грн./га), тому істотне скорочення фактично меліорованих площ, перед усім, пов'язане з нестатком коштів у товаровиробників. Сучасні господарства не в змозі здійснювати необхідний обсяг робіт з хімічної меліорації власними силами.

Шляхи вирішення проблеми: перш за все, необхідне запровадження цільових державних програм дотації та підтримки сільгосптоваровиробників, які б стимулювали підвищення продуктивності солонцюватих ґрунтів [5,с.38].

Недостатнє і незбалансоване внесення мінеральних добрив. В землеробстві Херсонської області відзначається щорічний дефіцит мінеральних компонентів живлення, які виносяться з урожаєм і не відновлюються за рахунок використання мінеральних добрив. За останні п'ять років від'ємний баланс поживних речовин у ґрунтах області коливається в межах - 135,8 – - 84,9 кг/га, тоді як фактичні обсяги внесення мінеральних добрив склали 21-45 кг/га д.р., що становить 15-50% від необхідного мінімуму, який би забезпечував бездефіцитний рівень вмісту поживних

елементів в ґрунті. Таким чином, фактичні валові обсяги продукції рослинництва, які отримуються в області, забезпечуються, в основному, за рахунок природних запасів гумусу та поживних елементів в ґрунтах, що призводить до їх деградації, зменшення природної родючості [7,8].

Причини: першочерговими і основними причинами скорочення обсягів закупівлі мінеральних добрив сільгоспвиробниками є нестабільна цінова політика (щорічно зростаючі в рази ціни), експортна орієнтованість хімічних підприємств-виробників, сезонність споживання і попиту даного продукту, а також складна логістика постачання добрив в схемі – хімічне підприємство-виробник – посередник - сільгосптоваровиробник.

До того ж, вітчизняні добрива мають вищу цінову позицію в порівнянні з аналогічним ресурсом імпортного виробництва, що звичайно ж знижує їх конкурентоспроможність.

Шляхи вирішення проблеми: наразі існує необхідність розробки програм довгострокового забезпечення агропромислового комплексу доступними мінеральними добривами, перед усім вітчизняного виробництва, за рахунок створення правових, фінансових і організаційних умов для самих виробників добрив та сільгосптоваровиробників.

Зниження вартості (собівартості) мінеральних добрив обумовило б збільшення обсягів їх використання та забезпечило скорочення дефіцитного балансу поживних речовин в землеробстві, сприяло підтриманню та відновленню природної родючості ґрунтів, а відтак стало б гарантією сталого виробництва якісної конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

Крім того, принцип раціонального та зваженого використання добрив повинен базуватись лише на основі результатів рослинної та ґрунтової діагностики. Це дає змогу отримувати максимальний ефект від добрив та мати конкурентоспроможний врожай високої якості.

Значний дефіцит і незбалансоване внесення органічних добрив. Різке (в сотні разів) зменшення обсягів внесення органічних добрив, одна із основних

причин прискорення процесів мінералізації та втрат гумусу в ґрунтах області.

Дефіцит органічних добрив щорічно зростає. За період останніх п'яти років в землеробстві області відзначається від'ємний баланс гумусу, який коливається в межах - 0,48 – - 0,69 т/га. Нестача органічних добрив, які за розрахунками мають перекривати втрату органічної частини ґрунту, на цей період складає 6,2-14,0 млн. тонн [8,с.131].

Фактичне внесення мінеральних та органічних добрив не збалансоване і не відповідає оптимальним параметрам, при яких відзначаються природні процеси самовідновлення ґрунту (при біологізації ґрунту, коли біологічні процеси переважають на хімічними, оптимальне співвідношення мінеральних добрив (кг) до органічних (тонн) складає 1:15). Це призводить до посилення процесів хімізації, які обумовлюють підсилення дегуміфікації ґрунту [3].

Причини: практична відсутність органічних добрив спричинена стрімким зниженням поголів'я ВРХ та свиней, внаслідок ряду соціально-економічних реалій останніх 10-15 років.

Шляхи вирішення проблеми: для вирішення даного питання, за катастрофічної нестачі гною, необхідно знаходити альтернативні шляхи повернення органічної речовини до ґрунту. Основним аспектом у вирішенні проблеми, звичайно ж, може стати оптимізація структури сівозмін, яка за рахунок підвищення загальної продуктивності посівів, надасть можливість підвищити вихід нетоварної частини врожаю та пожнивних і кореневих решток. За практичної відсутності достатнього обсягу органічних добрив, необхідне також якнайширше впровадження елементів біологізації землеробства, яке передбачає принципово нове ставлення до методів обробітку ґрунту та застосування агрохімікатів на основі сучасних наукових розробок. Це вирощування культур-сидератів; залишання на полі пожнивних решток та нетоварної частини врожаю з їх послідуєчим мульчуванням; використання біологічних препаратів захисту рослин; стабілізація структури сівозмін, з обов'язковим введенням зернобобових культур та багаторічних трав; запровадження контурно-меліоративної

організації території, що забезпечує екологічну стійкість агроландшафтів (зниження інтенсивності ерозійних процесів); освоєння систем мінімального обробітку ґрунту тощо [6,7].

Надає можливість певним чином стабілізувати ситуацію використання принципово нових систем удобрення, які базуються на активізації ґрунтової мікрофлори за рахунок застосування новітніх біодобрих (Ріверм, Гумісол, Агрозин тощо), біомодуляторів росту, кондиціонерів ґрунту, ґрунтових абсорбентів, штамів грибів та бактерій (ЕМ-технології) тощо, що в свою чергу сприяє підвищенню врожайності посівів на 20-30 %, обумовлює зменшення дефіциту органічної речовини і дозволяє стимулювати процеси накопичення гумусу в ґрунті [2].

Порушення оптимального співвідношення культур в сівозмінах, монокультури.

Причини: розподіл меж землеволодіння призвів до появи приватного власника і такого явища, як оренда землі. При цьому ніхто з орендарів не відповідає за якість ґрунту ділянки, що надана у користування після її використання. Землекористувачі іноді повністю ігнорують загальноприйняті закони землеробства: з метою отримання максимального прибутку на орендованій площі здебільшого вирощуються культури екстенсивного типу, такі як соняшник, який має стабільну цінову політику на ринку, вимагає відносно невеликих витрат при вирощуванні і є економічно привабливою культурою, але має специфіку значно виснажувати ґрунт. Значна частина площ повторно відводиться під посіви соняшнику, без належного для того дотримання часу ротації культури в сівозміні, що повністю порушує принципи ґрунтоохоронного землеробства [6; 8,с.132].

В останні роки за надто несприятливих погодних умов (температурний фактор, відсутність вологозапасів), сільгоспвиробники області вимушено пересівають соняшником значну частину площ загиблих посівів озимих та ярих зернових культур.

В області практично відсутні посіви зернобобових та багаторічних

трав, їх відсоток у загальній структурі посівних площ досить мізерний. Державна регіональна служба «Держгрунтохорона», яка має безпосереднє відношення до питань контролю якості ґрунтів, немає ніяких повноважень та прав щодо контролю землекористувачів. Вирішення цих проблем можливе лише за умови наявності законодавчої бази та державної підтримки у відповідності до наявних проблем [8, с.132].

Шляхи вирішення проблеми: Чіткий контроль за дотриманням оптимального чергування культур в сівозмінах, основною функцією яких є створення у ґрунті бездефіцитного балансу гумусу і поживних речовин.

В умовах екстремального клімату, особливо останніх 10 років, при високих температурних показниках та відсутності вологозапасів, отримання будь якої с/г продукції без зрошення стає досить проблемним. Тому для розширення обсягу культур, які вирощуватимуться в області, необхідне збільшення площ зрошуваних земель [3, 7].

Література:

1. Василюк Л.А., Непша О.В. Каховський магістральний канал як елемент меліоративного навантаження на природний ландшафт. *Актуальные вызовы современной науки*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вып. 5(13), ч. 2. 127-132.
2. Гудзь В.В., Лісовал А.П., Андрієнко В.О., Рибак М.Ф. Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 408 с.
3. Землеробство в умовах недостатнього зволоження (наукові та практичні висновки) /За ред. академіків УААН В.М. Крутя і О.Г. Тарарика. К.: Аграрна наука, 2000. 79 с.
4. Іванова В.М., Непша О.В., Шелудько О.М. Зрошення з Каховського магістрального каналу як елемент еколого-меліоративного навантаження на ґрунтові ресурси Запорізької області. *Science, research, development, 29.04.2018-30.04.2018, Barcelona (Spain)*. Warszawa: Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2018. pp. 35-39.
5. Непша О.В., Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В. Геоекологічні проблеми зрошуваних земель на півдні України. *Актуальные научные исследования в современном мире*. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вып. 1(45), ч. 2 С.38-43
6. Охорона та раціональне використання природних ресурсів і рекультивація земель: Навч. посібник /П.П.Надточій, Т.М.Мислива, В.В.Морозов та ін.; За заг. ред.

П.П.Надточія, Т.М.Мисливої. Житомир: Вид-во «Державний агроекологічний університет», 2007. 420 с.

7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області у 2016 році URL: <https://menr.gov.ua/news/31778.html>.

8. **Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області у 2017 році URL:** https://menr.gov.ua/files/docs/eco_passport/2017/Херсонської%20області%202017.

УДК 551.4:338.3

В'ячеслав Олексійович Резуенко

*к.фіз-мат.н., доцент,
доцент кафедри загальної математики і інформатики,
Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна
м.Харків*

Юрій Федорович Кобченко,

*к.геогр.н., доцент, доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського
спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін»,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім.П.Василенка
м.Харків*

МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМОЗНАВСТВА

Територіально-туристична система, як об'єкт дослідження у галузі туризмознавства вивчається різними методами, серед яких чільне місце займають математичні методи і зокрема моделювання. Вивчення явищ природи та антропогенної діяльності без застосування математичних методів вважається однобічним, так як при цьому не враховується одна з важливих сторін будь якого дослідження – сторона кількісних відношень і закономірностей. З іншого боку, актуальність їх застосування зумовлена тим, що така галузь досліджень як туризмознавство відносно недавно стала на шлях свого самостійного розвитку [10]. Теоретичне осмислення туристсько-рекреаційних процесів і їх методів дослідження стали об'єктом

Наукове електронне видання

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

Матеріали подаються в авторській редакції. За зміст і фактологію
відповідальність несе автор.

**Відповідальний за випуск Муромцева Ю.І.
Комп'ютерна верстка: Муромцева Ю.І.**

Ум. друк. арк. 10,87

Державний вищий навчальний заклад
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
м. Харків, 61002
вул. Алчевських, 29.